

*Бойко Оксана Анатоліївна,
старший науковий співробітник
науково-дослідного центру цивільного захисту
Інституту наукових досліджень з цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України,
кандидат наук з державного управління*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ІНКЛЮЗІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ЦИФРОВОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Створення безбар'єрного середовища є одним із ключових пріоритетів державної політики України, особливо в контексті європейської інтеграції та викликів, зумовлених воєнним станом. Відповідно до Національної стратегії із створення безбар'єрного простору, цей процес охоплює не лише фізичну доступність архітектурних споруд, а й цифрову, інформаційну та суспільну безбар'єрність.

Актуальність розширення безбар'єрного простору в цифровій сфері зумовлена стрімким переходом державних та соціальних послуг в онлайн-формат. Для маломобільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, людей літнього віку та ветеранів, доступ до вебресурсів стає критично важливою умовою реалізації їхніх прав.

На сьогодні в Україні реалізовано низку успішних кейсів, а застосунок «Дія» став еталоном доступності державних сервісів. Водночас залишаються відкритими питання адаптації місцевих інформаційних ресурсів до міжнародних стандартів (наприклад, WCAG 2.1 [3]). Важливим аспектом є також подолання цифрового розриву між різними регіонами та віковими групами населення.

Перспективи розширення безбар'єрного простору в Україні полягають у запровадженні обов'язкових аудитів доступності для всіх державних вебресурсів, підвищенні рівня цифрової грамотності серед вразливих груп населення та залученні представників громадськості до тестування нових цифрових продуктів на етапі розробки.

Таким чином, розбудова цифрової безбар'єрності є невід'ємною частиною формування інклюзивного суспільства, де кожен громадянин має рівні можливості для самореалізації незалежно від фізичних обмежень чи соціального статусу.

Цифровізація в Україні сьогодні - це не лише про зручність, а й про забезпечення рівних прав для всіх громадян. Створення цифрового безбар'єрного простору дозволяє людям з інвалідністю, літнім людям та іншим маломобільним групам отримувати послуги нарівні з іншими.

Перспективними напрямками розвитку цієї сфери в Україні на сьогодні є:

1. Доступність державних сервісів (Дія).

Україна активно впроваджує міжнародний стандарт WCAG 2.1 [3], який визначає, як зробити вебконтент доступнішим. В Україні вимоги WCAG 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines) є фундаментом для створення безбар'єрного

цифрового середовища. З 2022 року вони офіційно інтегровані в національне законодавство через стандарт ДСТУ EN 301 549:2022 [2], який робить вимоги WCAG обов'язковими для публічних закупівель ІТ-послуг державою.

5 грудня 2025 року Верховна Рада України зареєструвала схвалений Кабінетом Міністрів України проєкт Закону України «Про цифрову доступність» [4], який закріплює ці норми як обов'язкові не лише для сайтів, а й для нових терміналів, банкоматів та застосунків.

Для перевірки сайтів на відповідність цим нормам в Україні у 2024 році створено Центр компетенцій із цифрової доступності при Мінцифрі.

Адаптація інтерфейсів - застосунок та портал «Дія» постійно оновлюються, щоб бути зручними для людей з порушеннями зору (підтримка екранних читців), слуху чи моторики.

Дія.Безбар'єрність [6] - спеціальний розділ на порталі, де зібрані послуги та роз'яснення для різних груп населення (батьків, людей з інвалідністю, шукачів роботи 50+).

2. Цифрова освіта та грамотність.

Безбар'єрність неможлива без уміння користуватися технологіями. Проєкт «Дія.Освіта» [7] пропонує безоплатні серіали та курси, що допомагають людям старшого віку опанувати смартфони; вчителям - проводити інклюзивне навчання онлайн; дітям з особливими освітніми потребами - інтегруватися в цифровий світ.

3. Технологічні інновації (Assistive Tech).

Майбутнє за використанням штучного інтелекту та спеціалізованого програмного забезпечення:

- переклад жестовою мовою - впровадження віджетів на державних сайтах, які в реальному часі забезпечують сурдопереклад;
- ШІ для озвучення текстів - покращення систем синтезу мовлення українською мовою для людей з порушеннями зору.

4. Законодавчі та структурні зміни.

Кабінет Міністрів України 14 квітня 2021 року схвалив Національну стратегію із створення безбар'єрного простору до 2030 року [1]. Це означає, що цифрова доступність стає обов'язковим критерієм для будь-якого нового державного ІТ-продукту.

Попри успіхи, залишаються такі проблеми:

- забезпечення швидкісним зв'язком віддалених сіл;
- доступність сучасних гаджетів для вразливих верств населення;
- багато сайтів банків, магазинів та аптек досі залишаються недоступними для програм екранного доступу.

Цифрова інклюзія в Україні перетворюється з «додаткової опції» на базову вимогу, що робить державу ближчою до кожного громадянина, незалежно від його фізичних можливостей чи місця проживання.

Цифровізація в Україні перетворилася на один із ключових інструментів інклюзії, забезпечуючи рівний доступ до державних та комерційних послуг для всіх громадян, включно з людьми з інвалідністю, літніми людьми та мешканцями

віддалених регіонів. Станом на 2026 рік цифрова безбар'єрність є невід'ємною частиною державної політики, що реалізується в межах Національної стратегії із створення безбар'єрного простору до 2030 року [1].

Перспективи та тренди розширення цифрового простору у 2026 році:

- Уряд ухвалив проєкт закону про цифрову доступність [4], який зобов'язує державні та приватні вебсайти, як-от банки, транспорт, і освіта, відповідати стандартам доступності;

- портал та додаток «Дія» постійно адаптуються для людей з порушеннями зору та слуху, вони забезпечують зручний інтерфейс, контрастність та сумісність з програмами зчитування з екрана;

- для покращення обслуговування розробляється національний ШІ-агент (Diia.AI) на базі моделі Gemini та впроваджуються рішення для керування навчанням за допомогою погляду (проєкт EuraLearning);

- розвиток ІТ-напрямків та менторських програм допомагає інтегрувати ветеранів в економіку без потреби в складній фізичній адаптації;

- запускаються освітні програми та курси, наприклад, на платформі «Дія.Освіта» [7], які спрямовані на підвищення цифрової грамотності людей з інвалідністю.

Основними досягненнями та показниками на наш погляд є:

- збільшення кількості державних сайтів із високим рівнем базової доступності з 7 у 2024 році до 29 у 2025 році;

- запуск платформи IT Connect UA для підтримки українського ІТ-сектору та залучення громадян, які перебувають за кордоном;

- активне впровадження стандартів Європейського Союзу, зокрема в межах програми «Цифрова Європа» [5], в Україні.

Попри прогрес, є виклики. Необхідно підвищити цифрову грамотність населення. Лише 49 відсотків людей з інвалідністю активно використовують цифрові послуги. Також необхідно забезпечити стійкість інфраструктури в умовах війни.

Перспективи розширення безбар'єрного простору передбачають не лише створення зручних додатків, а й впровадження комплексних рішень, що усувають бар'єри в інформаційній, освітній та соціальній сферах.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квіт. 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.04.2026).

2. ДСТУ EN 301 549:2022 (EN 301 549 V3.2.1 (2021-03), IDT). Інформаційні технології. Вимоги щодо доступності продуктів та послуг ІКТ. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2022. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=97742 (дата звернення: 29.04.2026).

3. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1: W3C Recommendation 05 June 2018 / World Wide Web Consortium. 2018.

4. Про цифрову доступність: проєкт Закону України (реєстраційний номер 14278 від 05.12.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59255> (дата звернення: 29.04.2026).

5. Цифрова Європа: програма Європейського Союзу. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/the-digital-europe-programme/> (дата звернення: 29.04.2026).

6. Дія.Безбар'єрність: державний вебпортал. URL: <https://guide.diiia.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2026).

7. Дія.Освіта: національна едьютейнмент-платформа з цифрової грамотності. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/login> (дата звернення: 29.04.2026).